

Izbija vsak štetek
in večja s počitnice
vredni in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za eno leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
in štetih let „ 1.—

Izročina se pošilja
opremljeno v tiskarni
g. Cirila, kovaške
ulice št. 5. Listi se
pošilja do odpovedi.

Dobrotniki katol. tis-
tarnega društva do-
živajo list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pocamzani listi dobijo
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rekopisni se ne vna-
šajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 28.

V Mariboru, dne 9. julija 1903.

Tečaj XXXVII.

Ljudski shod v Šoštanju.

Za dan 5. julija so sklicali šoštanjski rodoljubi ljudski shod, ki se je vršil ob povoljni udeležbi v vrtnih prostorih hotela »Avstrija«. Posebno mnogoštevilno so prihiteli na shod zavedni Velenjčani, na čelu jim gg. župnik C i z e j in župan S k a z a. Okrajno glavarstvo se je menda balo, da bi znale tudi v Šoštanju kake nemškutarske barsbe izžvati mirne Slovence, za to je osem orožnikov bilo pripravljenih, da skrbijo, ako potrebno, za mir in red. Kot vladni zastopnik je bil pri shodu navzoč okrajni glavar slovenjegraški gosp. Čapek. Gospod glavar mora k vsakemu slovenskemu zborovanju, ker drugi uradniki slovenjegraškega okraja niso dovolj zmožni slovenskega jezika.

Shod je otvoril župan šoštanjski gospod R a j š t e r. Na to se je izvolil predsednikom g. dr. F r. M a y e r, odvetnik v Šoštanju, ki je srčno pozdravil zborovalce ter govornike, predstavil vladnega zastopnika in oddal besedo g. A. K o r o š e c u iz Maribora.

G. A. K o r o š e c govori o narodno-gospodarskih zadevah spodnjestajerskih Slovencev. Mi imamo lepo, krasno domovino, paziti moramo, da nam ne preide v tuje roke. Podpirajmo slovenske obrtnike in trgovce! Če stariši pošiljajo svoje sinove k trgovini ali obrtništvu, naj se držijo načela, da dajejo svoje otroke le Slovincem v učenje. Pri tujih ljudeh se vam odtujijo tudi vaši otroci, oni postanejo tuji vaši veri, vašemu jeziku in vašemu političnemu prepričanju. Grajal je tudi ono znano slovensko specialiteto, kako

mnogi kmetje skrbijo za boljšo bodočnost svojih otrok. Da bi sina lažje v kmetem stanu stalo, dajejo ga učiti eno ali več let nemški. Noben narod si na ta način, z učenjem tujih jezikov, ne skuša izboljšati svojih gospodarskih razmer. Le marsikateri slovenski kmet je tako kratkoviden ter da sinove učiti nemški, namesto gospodarstva. S tem skrbi le za nemške sinove, da potem lažje kot uradniki živijo v naših prijetnih krajih. Dajajte rajši sinove na kmetijsko šolo v Grm na Kranjskem, nego jih mučite s tujim jezikom, na ta način boste boljše poskrbeli za njihovo bodočnost!

G. dr. V l. S e r n e c je govoril o političnem položaju ter izjavil: Desetletja se borimo Slovenci za naše pravice, pa še vedno nismo dosegli zajamčene nam jednakopravnosti z Nemci. Zakaj imamo svoje poslance? Ti storijo svojo dolžnost; toda Körber, akoravno je izjavil, da bo nepristranski, je popolnoma pod nemškim uplivom. Ne dovoljuje Slovanom nič, ako nemški nacionalci s tem niso zadovoljni. Poslanci so ga opetovano opozorili na krivice, ki se Slovincem na Spod. Štajerskem gode, opozorili na to, da da se nastavljajo v slovenskih krajih zgolj nemški, Slovincem sovražni uradniki, da nimamo nič slovenskih strokovnih in srednjih šol, toda ministrski predsednik jim je odgovoril, da mu tega nemška ljudska stranka ne dovoljuje, da bi izpolnil skromne slovenske želje. Rogal se je celo našim poslancem, da slovenski narod o vsem tem nič ne ve, da ljudstva nimajo za seboj. Zato mora slovensko ljudstvo govoriti na shodih, slovenski

narod mora zahtevati na shodih slovenske šole, slovenskih uradnikov. Toda ne samo ministrski predsednik je kriv, da nič ne dosežemo, kriv je temu tudi razpor na Kranjskem, ki je dospel do tega, da se zveže ena stranka celo z našim najljutejšim sovražnikom, Nemcem. Ta razpor je povzročil, da smo v državnem zboru deljeni na več skupin in da kranjski poslanci ne nastopijo tako energično proti vladi, kakor bi ta zaslužila, boječi se, da zgubijo pomoč vlade v boju za kranjski deželni zbor. Toda naj bodo razmere v državnem in deželnem zboru sedaj še tako neugodne, zmagali bomo le enkrat, ako ostanemo le zavedni; boj z Nemci dobojeval se bo v prvi vrsti na domačih tleh. Nemec nas ne bo zmagal, dokler ostane Slovenec značajan in zvest svojemu narodu, zvest geslu: »Biti slovenske krvi, biti Slovincu ponos!«

Kot tretji govornik nastopi deželni poslanec za slovenjegraški okraj g. I v a n V o š n j a k ter poroča: Ker se nemška večina ni ozirala na naše opravičene želje, zapustili smo v zadnji deželnozborni dobi deželni zbor ter vkljub nasprotovanju vstrajali pri abstinenci. Ako bi omahovali, bi nam to le škodilo pri nasprotnikih. Lani so bile nove volitve. Bilanca je ostala stara, zopet je prišlo osem Slovencev v deželni zbor. Namestnik grof Clary se je potegoval, da vstopimo novoizvoljeni poslanci v zbornico. Zavezal se je, da bo slovenske poslance v nagovoru posebej pozdravil, in isto formalnost je dosegel tudi pri deželnem glavarju grofu Attemsju. Vstopili smo torej v deželni zbor. Prvo zasedanje je trajalo samo dva dni, stavilo se je mnogo

Listek.

Iz mladosti srbskega kralja Petra I.

Umrli češki pisatelj dr. Viljem Gabler, ki je bil od avgusta 1852 do oktobra 1859 vzgojitelj novoizvoljenega srbskega kralja, je priobčil v listu »Osvěta« leta 1892 daljši popis svojega bivanja v Srbiji. Ta spis ima silno zanimive podatke o življenju na dvoru Karagjorgjevičev, ko so bili ti še vladarji v Srbiji, pozneje pregnani od Obrenovičev, zlasti pa o mladostnih letih sedanjega kralja Petra Karagjorgjeviča. Med drugim pripoveduje dr. Gabler tudi to-le:

Knez Aleksander je vladal leta 1852 že deseto leto. Svojo mladost je preživel v Valahiji. Znal je brati in pisati, kar tedaj v Srbiji ni bilo ravno neobhodno potrebno za senatorsko čast. Drugačne posebne izobrazbe ni imel. V pisalni sobi je imel pač dve lepi stekleni omari, polni najznamenitejših del evropske literature, a jaz mislim, da niti ene izmed njih ni prebral.

Bil je sicer še precej podoben knezu, samo do svojih poslov se je večkrat obnašal silno surovo. Govoril je precej dobro nemški, rumunski in nekoliko ruski.

Njegova žena, kneginja Perzida, je bila hči senatorja Jefrema Nenadovića. Imel je pet otrok, tri hčere, kojih ena, Poliksena, je bila omožena z Nikolajevičem, takratnim srbskim poslanikom v Carigradu, in dva sinova, Petra in Andreja. Peter je imel tedaj osem, Andrej pa štiri leta. Misel, preskrbeti Petru vzgojitelja, se ni rodila v glavi kneza očeta Aleksandra; škoda bi se mu bilo zdelo stroškov za tako po njegovih mislih nepotrebno stvar, kajti bil je silno varčen in ni zivel nikoli potratno. Denar je rajši naložil v Avstriji, kar je bil brzkonc glavni vzrok njegovega velikega prijateljstva z avstrijskim konzulum Radoslavjevičem. Knez bi bil najrajši odklonil vsakega odgojitelja, vsaj meni se je zdelo tako, kajti vedel je, kakšen neugnanec je njegov Peter, in si je mislil, da tudi razposajeni, divji sinko ne bo maral nobenega, ki bi ga brzdal. V ta namen je dal sezidati majhno hišico kakih 200 korakov daleč od konaka, in za trdno je pričakoval, da Peter ne bo hotel bivati tamkaj.

Ko me je general Zach predstavil, sta me knez in kneginja vsprejela v svojem salonu zelo prijazno. Mladi Peter pa je bil v sosedni sobi. Po kratkem razgovoru ga knez pokliče. Dečko se je ozrl vame z odločnim pogledom. Skoraj gotovo sem mu bil všeč, sicer bi jo bil pobral takoj nazaj, kar smo

tudi vsi pričakovali. A vedel se je še precej dostojno; na vsa moja vprašanja je odgovarjal prav pošteno in uljudno, čemur se knez in kneginja nista mogla dovolj načuditi. Prinesel mi je celo neko knjigo, iz katere se je že učil, kakor je rekel. Knez je bil vidno presenečen. Vprašal je Petra: »Ali pojdeš s tem gospodom?«

In Peter je odgovoril, kar je zopet kneza vidno presenetilo, z odločnim glasom: »Pojdem!«

Vzel je knjigo in šel z menoj.

Prva zmaga je bila dobljena. Najpreje sem pokazal Petru razne stvari, ki sem jih prinesel za igrače iz Prage in Dunaja, tako razne slike za prerisavanje in slikanje, za izrezovanje in sestavljanje; pokazal sem mu barve, s katerimi se poslikajo, in mu povedal, kaj se vse sestavi iz njih. Ko sva se tako igrala kaki dve uri, sem mu odločil delo za prihodnji dan in ga prosil, naj pride prihodnji dan takoj po zajutreku, in da bom delo že sam pripravil.

Dečko je bil ves vesel in srečen, ker je videl tako lepe stvari. Radostnega obraza se je vrnil zvečer v konak. Seveda so ga vsi začudeno gledali, češ, kako je mogoče, da je bil toliko časa pri meni in da je tako vesel in dobre volje.

predlogov, poslanec Robič je zahteval s posebnim predlogom razširitev volilne pravice, jaz pa ustanovitev slovenske kmetijske šole v našem ali pa celjskem okraju. Zadnja beseda se še o teh predlogih ni govorila. V drugem zasedanju se je vršila važna volitev deželnega oobornika. Izmed Slovencev je izvoljen zopet poslanec Robič in sicer s pomočjo bauernbündlarskih glasov. Toda povdarjati moramo, da so nam ti sami radi dali glasove, da nismo prosjali za-nje. Kako bo ravnala nemška večina v bodoče z nami, ne vemo. Vstrajajte ob naši strani, tem lažje je nam poslancem potem delovati za Vaše koristi.

G. dr. Mayer govori o veliki potrebi gospodarske izobrazbe in gospodarskega napredka ter zahteva ustanovitev strokovnih kmetijskih šol.

G. župan velenjski, g. Skaza, je stavil naslednje resolucije, ki so bile enoglasno sprejete:

1. Z ozirom na to, da je bilo mogoče nemškimi poslancem vseh frakcij združiti se v eno narodno skupino, želeti bi bilo in pričakuje se, da bi se tudi slovanski poslanci vseh frakcij, posebno pa jugoslovanski, združili v tako parlamentarno skupino, koja ima varovati v prvi vrsti obče slovenske zadeve.

2. Ker se na gospodarskem in narodnem polju v kljub temu, da so se udali deželni poslanci in zopet vstopili, nič ni storilo, ponovimo že tolikokrat izraženo željo, da se za slovenski del naše kronovine napravi posebni politični oddelek.

3. Pričakuje se, da se nam dado, ker naše srednje šole potrebam ne zadostujejo in je treba višjih izobraževalnih zavodov, posebno obrtnih, strokovnih in kmetijskih šol, čim preje ustanovljenja enakih zavodov.

S tem je bilo zborovanje končano in predsednik dr. Mayer isto zaključil ter se zahvalil g. okrajnemu glavarju za njegovo naklonjenost.

Kresovi v čast sv. Cirila in Metoda.

Mariborski Slovenci so zakurili kres pri Sv. Urbanu še le na dan sv. Cirila in Metoda, dne 5. julija, ker jih je na predvečer zadrževalo slabo vreme. Zbralo se je okoli kresa več Mariborčanov in mnogo kmetskega ljudstva. Ob plamtečem kresnem ognju so storili oblubo, da bodo njih srca

vedno gorela za blagor slovenske domovine, kakor so gorela srca sv. solunskih bratov.

Pri Sv. Barbari pri Mariboru so posebno lepi kresovi goreli v čast sv. Cirilu in Metodu, eden v Jablancah in dva v Zinkarcih. Še več bi jih bilo, da ni neugodno vreme preprečilo priprave. S hriba Sv. Barbare smo kljub slabemu vremenu našli lepo število kresov.

Pri Kapeli blizu Radgone je razun drugih kresov gorel na hribu cerkve mogočen kres v znamenje, da tukajšnji Slovenci bedijo in slavijo spomin na slovenska blagovestnika. Mogočna pesem je donela — slavila sveta Solunjana!

Pri Sv. Juriju ob Ščavnici so v kljub dežju zakurili tukajšnji Slovenci več kresov. Lepo jih je bilo gledati, posebno slaptinski se je odlikoval. Streljanje se je razlegalo po temni noči in tudi petje se je slišalo. Kakor plamen ognja, tako so se dvigala naša srca proti nebu s tiho, pa srčno prošnjo: »Sv. Ciril in sv. Metod, rešita slovenski rod!«

Buče pri Kozjem. Na predvečer sv. Cirila in Metoda so nameravali fantje zažgati po naših lepih holmih mnogo kresov. Pa dež je to njihovo nameravanje marsikje preprečil. A v kljub grdemu vremenu so zažgali še vendar lepo število kresov. Našli smo jih trideset po naših krajih. Tudi na daljnem Boču smo videli goreti kres, ki je bil od daleč videti kakor da bi v oblakih gorelo.

Iz Zdol pri Kozjem. Ciril-Methodovi kresovi so po staro običajni navadi zopet letos v prav obilnem številu plapolali po naših slovenskih gričih in dolinah. Iz našega Zdolskega hribočka je krasen razgled daleč na okoli, posebno čaroben razgled je bil na večer pred sv. Cirilom in Metodom. Razgledovalec je videl nebroj Ciril-Methodovih kresov, ki so široma na okrog plapolali proti nebeskim višavam. Še kres iz daljne Donačke gore se je videl, ki je na sredini nje plapolal. Še mnogo več bi bilo kresov, a žalobog deževno vreme je nekoliko oviralo. Pa narodnokatoliški Slovenci se niso ustrašili mokrega vremena, ampak palili so v kljub vsemu velikanske Ciril-Methodove kresove. Zažgal se je toraj tudi na Zdolah v predvečer velikanski kres, ki je oznanjeval, da tukaj prebivajo verni Slovenci.

Iz Šent Jurija ob juž. žel. V soboto t. j. 4. julija so mladeniči slovenske požarne brambe v Krajnci zažgali velikanski kres na hribu Resevna. Mogočno so doneli strelji topičev na vse strani, oznanjajoč, da bivamo tukaj zavedni Slovenci! Veseli smo prepevali razne slovenske pesmi in se pošteno razveseljevali. Mnogostevilni kresovi, katerih smo našli 280, so jasna priča, da tli v nas prava ljubezen in navdušenje do slovanskih bratov sv. Cirila in Metoda. Res, lepa čast sv. Cirilu in Metodu; pa tudi v probudo mladine in narodnega življenja sploh. Da bi pač ogenj pravega rodoljubja srca vseh Slovencev razsvetljeval in ogreval, da bi se nevstrašeno in nesebično borili za svetinje slovenskega ljudstva, kakor sta se pogumno borila zanje sv. Ciril in Metod. Naprej mladina!

Sv. Lenart pri Brežicah. Na predvečer slovan. bratov sv. Cirila in Metoda smo žgali veličasten kres, imeli umetni ogenj, a topiči so grmeli, kakor bi se Turek bližal. Strel iz topičev je privabil vso slovensko inteligenco iz Brežic. — Pevski zbor je prišel polnoštevilno ter nam zapel par krasnih pesmic kakor »Lepa naša domovina« in več drugih. Nato smo se zbrali pri g. Šetincu, po domače Bartoletu, kateri nam je pripravil krasne prostore pod milim nebom. Pri tej domači veselici smo se veselili ter navduševali za našo sveto narodno stvar. Tukaj zbrani Slovenci so darovali za družbo sv. Cirila in Metoda v Ljubljani 8 K.

Iz Save pri Litiji. Na predvečer slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda je pri nas gorelo po hribih in dolinah lepo število kresov. Posebno so trije lepo žareli, dva na Zakrajšekevemu hribu, eden pa na Korpah, ki so čarobno razsvetljevali prijazno savsko dolino; lepo sta tudi žarela kresova na Vačah in v Litiji. Pokanje topičev se je čulo od blizo in daleč do polnoči notri od kranjskoštajerske meje. Živela katoliška narodna zavest! —n—k.

Dopisi.

Legen pri Slovenjgradu. Neznosna vročina. Vse medli in veni. Črni oblaki kupičijo se nad sv. Uršulo. Blisk šviga za bliskom, grom bobni, zemlja se trese, kakor bi hotela izbruhniti vse podzemeljske sile; — tresk, in začele so padati ledena zrna. — Iskreni zdihljej: »Sv. Ciril in Metod,

»Tega pa ne vem!« mu odvrnem ginjen, »daj, to mi moraš povedati.«

In devetletni dečko ponovi molitvico, ki jo je bil sam sestavil: »Ljubi Bog! Dodeli črnogorskim bratom v vojski proti Turkom tako moč, da bo vsaki izmed njih odsekjal z jednim mahljajem najmanj vsaj deset turških glav!«

Pohvalil sem Petra vsled te originalne molitve, in bil je silno vesel.

Zavest narodnega ponosa je bila pri Petru že v rani mladosti nenavadno razvita. Srbija mu je bila nad vse na svetu. »Ja sam Srbini!« tako je večkrat govoril s ponosom na svojo narodnost. Turke je sovražil kot zaprisežene sovražnike svoje domovine. Ko smo na potovanju v Karlove vare ogledovali cesarsko palačo na Dunaju, gradova Schönbrunn in Laksenburg, ni bil Peter prav nič iznenaden vsled lepote cesarskih palač, ampak večkrat je malomarno rekel: »To ima moj oče tudi!«

Nada, da postane iz mladega Petra nekdanj vrl, za svoj srbski narod navdušen knez, je bila torej v polni meri opravičena.

Drugo jutro je bil Peter ob osmih že pri meni. Celo dopoldne sva pridno delala; slikala in izrezovala sva podobe, in ko je bila ura poldne in sva šla v konak kositi, je nesel Peter seboj lesenega konja, ki sva ga bila izrezljala, posadil nanj jezdeca in ga oblekel v raznovrstne uniforme. Bil je kaj ponosen na to, da se take stvari izdelujejo v njegovi hiši.

Cele tri tedne sva se pečala s takimi opravili, in tako se me je bil privadil, da je komaj čakal, kdaj pojde zopet k meni. Vsak dan je prinesel kako novo stvar domov pokazati jo domačim. Naposled se me je tako privadil, da ga niti domov ni več mikalo in so nama opoldne pošiljali kosilo v najino hišico. Celo spal je navadno Peter pri meni.

Ne bom izgubljal nepotrebnih besedi, kako sem privadil svojega gojenca resnemu delu, da sem ga začel podučevati v branju, pisanju, računstvu in drugih predmetih. Kar samo ob sebi je prišlo do tega in sam nisem vedel, kako. Kako se je izpremenil Peter v par mesecih v vsem svojem vedenju in značaju, o tem priča sledeča zgodba. Kakih šest mesecev po mojem prihodu v Beograd me je obiskal Garašanin in mi dejal: »Gospod doktor! Prihajam vam čestitat v imenu celega srbskega naroda na vaših uspehih, ki ste jih dosegli pri princu v kratkem času.

Kako ste naredili to, tega si ne morem nikakor predstavljati, a toliko vam lahko rečem, da ste storili nekaj velikega, kar je nam vsem uganka. Vi si niti misliti ne morete, kake narave je bil vaš gojenec, in zato tudi ne morete soditi o tem, kaka izprememba se je zgodila v par mesecih z njim. Ako sem prišel popreje v konak in sem Petra nagovoril, mi je fantalin pokazal jezik in jo pobrisal strani. Zdaj mi vselej poda roko, odgovori dostojno na vsako vprašanje in govori z menoj kot vsak pameten človek.«

Jaz sam sem imel seveda nad svojim gojencem tudi prav odkritosrčno veselje. Videl sem, da postane Peter s časom odločen, junaški, pravi srbski značaj. Nekeč sem ga prav občutno kaznoval. Peter se je izjokal v kotu, kamor sem ga bil postavil v kazen, in potem stopil k meni rekoč:

»Gospodine, kaj ne, da tega ne poveste v konaku?«

»Petar, to ostane med nama!« ga potolažim.

In ko je videl, da ni živa duša niti besedice izvedela o tem, je postal še bolj udan in zaupljiv do mene. Vsak dan je molil kleče na postelji. Takrat so se Črnogorci borili s Turki. Petra je to silno žalostilo, in nekeč po molitvi mi pravi: »Ali veste, gospodine, kaj sem molil?«